

Маселко Т.Е. Исследование состояния и перспектив развития логистического менеджмента на деревообрабатывающих предприятиях

Проанализированы объемы производства изделий из древесины предприятий Львовской области. Обоснована необходимость внедрения логистического управления предприятий в условиях рыночной экономики, указаны факторы влияния на уровень логистического менеджмента. Обозначены проблемы, касающиеся современного состояния и перспектив развития логистического менеджмента на деревообрабатывающих предприятиях.

Ключевые слова: логистика, менеджмент, объемы производства, конкурентоспособность.

Maselko T.Ye. The research of logistics management level and development perspectives at woodworking enterprises

The wood products production level of enterprises in Lviv region was analyzed. The necessity implementation of logistic management in a market economy and factors of influence on the level of logistic management were found. The research outlines the problems on the current situation and development perspectives of logistic management for woodworking enterprises.

Keywords: logistics, management, production level, competitiveness.

УДК 338:658 Доц. О.Ю. Ємельянов, канд. екон. наук; асист. Т.О. Петрушка; ст. викл. А.Л. Висоцький – НУ "Львівська політехніка"

ДІАГНОСТИКА РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ЧИННИКА ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧО-ЗБУТОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Встановлено складові системи діагностики ресурсного забезпечення господарської діяльності підприємства. Визначено сутність діагностики ресурсного забезпечення підприємства та виокремлено її види залежно від цілей її проведення. Розроблено метод діагностики ефективності ресурсного забезпечення діяльності підприємства, використання якого дає змогу встановити резерви зростання виробничо-збутового потенціалу суб'єкта господарювання.

Ключові слова: підприємство, діяльність, діагностика, система, ресурсне забезпечення, виробничо-збутовий потенціал, критерій, ефективність.

Постановка проблеми дослідження. Розроблення виробничої програми підприємства повинно спиратися на результати оцінювання його виробничо-збутового потенціалу, під яким треба розуміти здатність суб'єкта господарювання виготовляти та реалізовувати певний обсяг та асортимент продукції, за яких забезпечується максимальний рівень ефективності господарської діяльності підприємства. Під час здійснення такого оцінювання необхідно враховувати усі основні чинники, які чинять вплив на формування виробничо-збутових можливостей суб'єкта господарювання. До цих факторів належать як зовнішні, зокрема кон'юнктура ринків збуту, так і внутрішні чинники, серед яких важливе місце має наявність у підприємства відповідних каналів та засобів стимулювання збуту продукції. Проте головним внутрішнім чинником формування виробничо-збутового потенціалу підприємства є обсяги ресурсів, зокрема трудових і технічних, що перебувають у його розпорядженні. У зв'язку з цим під час оцінювання виробничо-збутових можливостей

підприємства важливо проаналізувати наявне ресурсне забезпечення його господарської діяльності.

Варто зазначити, що рівень виробничо-збутового потенціалу підприємств залежить не лише від фізичних обсягів його наявних ресурсів, але й від дотримання необхідних пропорцій між ними та від споживчих властивостей, що є притаманними цим ресурсам. Тому обґрунтоване встановлення розміру виробничо-збутового потенціалу підприємств потребує визначення основних параметрів наявних у них ресурсів та оцінювання того, наскільки високими є значення цих параметрів, що основною метою діагностики ресурсного забезпечення діяльності господарюючих суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розроблення методів оцінювання та діагностики економічного потенціалу підприємств, зокрема їх виробничо-збутових можливостей, на теперішній час знаходиться у центрі уваги багатьох науковців [1, с. 9-34; 2, с. 72-75; 3, с. 14-19 та ін.]. Стосовно виробничо-збутового потенціалу підприємства, то більшість науковців, зокрема автори робіт [4, 5, 6 та ін.], розглядає його як характеристику можливостей підприємства щодо виготовлення та збуту ним певного обсягу продукції за певний проміжок часу. Разом з тим, на цей час не існує єдиного загально визнаного підходу до оцінювання рівня цього потенціалу. Це зумовлено тим, що на розмір економічного потенціалу підприємства, зокрема на його виробничо-збутові можливості, впливає значна кількість різноманітних чинників, що змінюються у часі; при цьому частина цих чинників є зовнішніми відносно даного підприємства. За таких умов діагностика ресурсного забезпечення підприємства може важливою складовою процесу оцінювання рівня його виробничо-збутового потенціалу.

Треба також зазначити, що у сучасній літературі не існує загально визнаного способу тлумачення терміна "економічна діагностика підприємства". Так, у роботі [7, с. 8] як економічну діагностику підприємства розуміють оцінювання економічних показників його роботи на основі вивчення окремих результатів, неповної інформації з метою виявлення можливих перспектив його розвитку і наслідків ухвалення поточних управлінських рішень. Більш детальне визначення поняття "діагностика підприємства" подано у [8, с. 11], де під ним пропонують розуміти цільове оцінювання та ідентифікування стану підприємства, тенденцій і перспектив його розвитку на основі бізнес-індикаторів з метою формування структурованої інформаційної бази для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на усунення проблемних моментів та слабких сторін організації.

Проте, існуючі у сучасній літературі підходи до визначення сутності та здійснення процедури діагностики підприємства, зокрема – його ресурсного забезпечення, потребують подальшого розвитку. Такий розвиток повинен передбачати можливість якісної градації показників ефективності функціонування підприємства та враховувати той факт, що не усі показники, які характеризують результативність використання ресурсів підприємства, безпосередньо піддаються такій градації.

Постановка завдання. Метою цієї статті є розроблення методичних засад ресурсного забезпечення як чинника формування виробничо-збутового

потенціалу підприємства. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань: встановлення складових системи діагностики ресурсного забезпечення діяльності підприємства; визначення сутності діагностики ресурсного забезпечення підприємства та виокремлення її видів; розроблення методу діагностики ефективності ресурсного забезпечення діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Здійснення діагностики ресурсного забезпечення діяльності підприємства потребує, насамперед, наявності таких складових:

- об'єкта діагностики – певного виду ресурсів підприємства або певної сукупності цих ресурсів;
- мети діагностики – певної характеристики ресурсного забезпечення діяльності підприємства, рівень якої потрібно оцінити;
- критерію діагностики – показника (або групи показників – якщо проводиться багатокритеріальна діагностика), на підставі числових значень якого можна здійснити кількісне оцінювання рівня ресурсного забезпечення діяльності підприємства;
- нормованого значення критерію діагностики – такого значення критеріального показника діагностики, з яким зіставляють фактичне його значення і роблять висновок про рівень ресурсного забезпечення діяльності підприємства. Зокрема, як нормоване значення критерію діагностики, залежно від цілей її проведення, можна приймати середньогалузеву величину відповідного критеріального показника або його значення у найбільш передового підприємства цієї галузі;
- множини класів значень критеріального показника діагностики – сукупності мінімальних та максимальних значень критеріального показника діагностики, які утворюють числові відрізки, куди може потрапляти значення цього показника, що, своєю чергою, якісно характеризує певний рівень ресурсного забезпечення діяльності підприємства (наприклад, такий рівень може бути низьким, середнім та високим).

За таких умов під діагностикою ресурсного забезпечення виробничо-господарської діяльності підприємства можна розуміти процедуру обчислення фактичного для даного підприємства значення критеріального показника такої діагностики, конструкцію якого обирають залежно від поставленої мети її проведення, його зіставлення з нормованим значенням цього показника і на підставі цього шляхом виявлення класу значень, до якого він відноситься, отримання якісної характеристики рівня ресурсного забезпечення діяльності даного підприємства.

Варто зазначити, що залежно від цілей проведення діагностики ресурсного забезпечення виробничо-господарської діяльності підприємства можна виокремити такі її види:

- діагностика якості ресурсного забезпечення, критеріальним показником якої виступає певний кількісний показник, що характеризує якість того чи іншого виду ресурсів (або їх сукупності). Зокрема, до таких показників можна віднести кваліфікаційні характеристики кадрів працівників та показники технічного стану основних засобів підприємства;
- діагностика ефективності ресурсного забезпечення, критеріальний показник якої визначають як відношення результату від використання певного ресурсу

(або їх сукупності) до величини цього ресурсу або витрат на його експлуатацію за певний проміжок часу;

- діагностика повноти використання ресурсного забезпечення, за якої зіставляють фактичний результат від використання певного ресурсу (або їх сукупності) з максимально можливою величиною такого результату за певний проміжок часу;
- діагностика достатності ресурсного забезпечення, за якої здійснюють зіставлення фактичного обсягу певного ресурсу (або їх сукупності) з оптимальною його величиною на даний момент часу;
- діагностика пропорційності ресурсного забезпечення, критеріальний показник якої визначають як співвідношення між обсягами тих чи інших видів ресурсів підприємства;
- діагностика прогресивності ресурсного забезпечення діяльності підприємства, критеріальний показник якої (ППЗ) пропонують обчислювати за такою формулою:

$$ППЗ = O / (C + K \times E_n), \quad (1)$$

де: O – річний натуральний обсяг виробництва певного виду продукції; C – собівартість річного випуску продукції, грн; K – інвестиції, вкладені у виробництво виду продукції, яку виготовляє підприємство, грн; E_n – нормальна річна прибутковість інвестиції у частках одиниці (така їх мінімальна прибутковість, за якої інвестори погоджуються інвестувати свої кошти у дану галузь).

Розглянемо тепер детальніше процедуру діагностики ефективності ресурсного забезпечення виробничо-господарської діяльності підприємства. Ми пропонуємо такі основні етапи здійснення цієї процедури:

1. Обираємо критеріальний показник діагностики. Як такий показник можна обрати, зокрема, рівень прибутковості основних виробничих фондів (ОВФ) підприємства за величиною його прибутку від операційної діяльності.
2. Здійснюємо нормування критерію діагностики. У випадку, якщо критеріальним показником діагностики обрано прибутковість основних виробничих фондів (ОВФ) підприємства, то враховуючи, що у сучасних умовах розвитку промисловості України середнім рівнем цього показника у прибуткових підприємств є 10-15 % на рік, то його нормальне значення у частках одиниці можна прийняти 0,125. Тоді, поділивши фактичне значення показника прибутковості ОВФ конкретного підприємства на нормальне значення цього показника, можна навести таку градацію цього співвідношення:
 - менше або дорівнює нулю – прибутковість ОВФ відсутня;
 - від 0 до 0,4 – низька прибутковість ОВФ;
 - від 0,4 до 0,8 – помірно низька прибутковість ОВФ;
 - від 0,8 до 1,2 – середня прибутковість ОВФ;
 - від 1,2 до 1,6 – помірно висока прибутковість ОВФ;
 - від 1,6 до 2,0 – висока прибутковість ОВФ;
 - більше 2,0 – дуже висока прибутковість ОВФ.
3. Обираємо певний частковий показник ефективності використання виробничих ресурсів підприємства та встановлюємо аналітичний зв'язок між ним та критеріальним показником діагностики. Зокрема, як такими частковими показниками можуть бути обрані показники продуктивності праці (виробітку) та матеріаловіддачі.

На підставі аналітичного зв'язку між обраним частковим показником та критеріальним показником діагностики встановлюють інтервали значень часткового показника, які відповідають множинам класів значень критеріального показника діагностики. За таких умов можна здійснити градацію значень часткового показника діагностики за його рівнем, виділивши такі якісні характеристики цього рівня: дуже низький, низький, помірно низький, середній, помірно високий, високий та дуже високий. Провівши таку градацію, можна наочно побачити, які додаткові зусилля повинно зробити підприємство стосовно підвищення рівня ефективності використання виробничого ресурсу, який описується відповідним частковим показником, щоб перейти на більш високий щабель цього рівня та, відповідно, увійти у групу з більш високим значенням обраного критерію діагностики.

Необхідно відзначити, що показник прибутковості ОВФ підприємства за прибутком від його операційної діяльності може бути поданим у такому вигляді:

$$P_{ОВФ} = \frac{O - M - V_{ОВФ} \cdot E_e - \sum_p \cdot Z_p - I_3 - ПВ}{V_{ОВФ}}, \quad (2)$$

де: $P_{ОВФ}$ – показник рентабельності ОВФ підприємства за прибутком від його операційної діяльності за звітний період, рік, частки одиниці; O – обсяг товарної продукції підприємства за звітний період, грн; M – витрати на основні матеріали та паливо і енергію на технологічні цілі за звітний період, грн; $V_{ОВФ}$ – первісна середньорічна вартість основних виробничих фондів підприємства, грн; E_e – витрати, пов'язані з утриманням, експлуатацією та амортизацією ОВФ у розрахунку на 1 грн їх первісної вартості, частки одиниці; \sum_p – середньорічна чисельність робітників підприємства, осіб; Z_p – середньорічна величина витрат на оплату праці з нарахуванням на соцзаходи у розрахунку на одного робітника, тис. грн/особу; I_3 – інші змінні витрати підприємства, пов'язані з його операційною діяльністю, тис. грн; $ПВ$ – постійні витрати підприємства у звітному періоді, тис. грн.

Тоді, щоб підприємство опинилось на межі певної зони можливих значень критеріального показника (2), в якій його величина становить E_2 , повинна виконуватись така рівність:

$$O - M - V_{ОВФ} \cdot E_e - \sum_p \cdot Z_p - I_3 - ПВ = V_{ОВФ} \cdot E_2, \quad (3)$$

де: E_2 – гранична для даної зони значень величина критеріального показника діагностики, частка одиниці. Поділивши обидві сторони рівняння (3) на \sum_p , після низки перетворень отримуємо:

$$B_{pc} = \frac{O}{\sum_p} = \frac{1}{(1 - \gamma_1 - \gamma_2)} \cdot \left(Z_p + \frac{V_{ОВФ} \cdot (E_e + E_2) + ПВ}{\sum_p} \right), \quad (4)$$

де: B_{pc} – виробіток на одного робітника, за якого досягається значення критеріального показника, що рівне E_2 , тис. грн/особу; γ_1 – частка витрат на основні матеріали та паливо і енергію на технологічні цілі у структурі товарної продукції підприємства, частки одиниці; γ_2 – частка інших змінних витрат у структурі товарної продукції, частки одиниці.

Поділивши обидві сторони рівняння (3) на O , після низки перетворень отримуємо:

$$B_z' = \frac{O}{\sum_p} = \frac{Z_p}{1 - \frac{M + V_{ОВФ} \cdot (E_e + E_2) + I_3 + ПВ}{O}}, \quad (5)$$

де: B_z' – виробіток на одного робітника, за якого досягається значення критеріального показника, рівне E_2 , що обчислюється за модифікованим аналітичним виразом, тис. грн/особу. Поділивши обидві сторони рівняння (3) на M після низки перетворень отримуємо:

$$M_e = \frac{1}{1 - \gamma_2} \cdot \left(1 + \frac{\sum_p \cdot Z_p + V_{ОВФ} \cdot (E_e + E_2) + ПВ}{M} \right), \quad (6)$$

де M_e – матеріаловіддача матеріальних витрат підприємства, за якої досягається значення критеріального показника, що рівне E_2 , частка одиниці.

Поділивши обидві сторони дорівнює (3) на O , після низки перетворень отримуємо:

$$M_e' = \frac{1}{1 - \frac{V_{ОВФ} \cdot (E_e + E_2) + \sum_p \cdot Z_p + I_3 + ПВ}{O}}, \quad (7)$$

де: M_e' – матеріаловіддача матеріальних витрат підприємства, за якої досягається значення критеріального показника, рівне E_2 , що обчислюється за модифікованим аналітичним виразом, частка одиниці. Озброївшись формулами (4)-(7), можна здійснити діагностику ефективності ресурсного забезпечення підприємств за показниками виробітку та матеріаловіддачі.

При цьому, зіставляючи між собою вирази (4) та (5), а також (6) і (7), можна побачити, що у загальному випадку для одного і того самого показника вони надають різні границі інтервалів розбиття можливих їх значень за рівнем відповідного показника. Це зумовлено тим, що в аналітичні вирази (4) та (6) безпосередньо входить показник обсягів відповідного виду ресурсів (отже, ці вирази в якості константних меж можна використовувати лише у випадку незмінності показників цих обсягів). Своєю чергою, в аналітичні вирази (5) та (7) входить показник обсягу товарної продукції (тобто ці вирази в якості константних меж можна використовувати лише у випадку незмінності цього обсягу).

Враховуючи викладене, під час встановлення класів значень часткових показників діагностики ефективності ресурсного забезпечення діяльності підприємств потрібно розрізняти два види цих показників залежно від передбачених можливостей їх покращення: показники, що покращуються завдяки збільшенню обсягів виробництва продукції при сталому розмірі відповідного ресурсу, та показники, що покращуються завдяки зменшенню розміру відповідного ресурсу при сталих обсягах виробництва продукції. З урахуванням цього, підприємства з недостатньо високим рівнем прибутковості основних виробничих фондів за величиною прибутку від операційної діяльності можуть оцінити, наскільки реальним є перехід на більш високий щабель зна-

чень цього рівня за допомогою підвищення ефективності використання трудових та матеріальних ресурсів.

Висновки. Під діагностикою ресурсного забезпечення виробничо-господарської діяльності підприємства потрібно розуміти процедуру обчислення фактичного для даного підприємства значення критеріального показника такої діагностики, конструкція якого обирається залежно від поставленої мети її проведення, його зіставлення з нормованим значенням цього показника і на підставі цього шляхом виявлення класу значень, до якого він відноситься, отримання якісної характеристики рівня ресурсного забезпечення діяльності даного підприємства.

Залежно від цілей проведення діагностики ресурсного забезпечення виробничо-господарської діяльності підприємства можна виокремити такі її види: діагностика якості ресурсного забезпечення, діагностика ефективності ресурсного забезпечення, діагностика повноти використання ресурсного забезпечення, діагностика достатності ресурсного забезпечення, діагностика пропорційності ресурсного забезпечення, діагностика прогресивності ресурсного забезпечення діяльності підприємства.

Запропонований метод діагностики ефективності ресурсного забезпечення діяльності підприємства може бути застосований у практиці роботи економічних служб підприємств при визначенні резервів покращення використання їх наявних виробничих ресурсів та при обґрунтуванні доцільності підвищення якості наявних виробничих ресурсів та заміни їх на нові у процесі реалізації програми заходів, спрямованих на розвиток виробничо-збутового потенціалу господарюючих суб'єктів.

Подальші дослідження питання щодо розроблення методів діагностики ресурсного забезпечення діяльності підприємства як чинника формування його виробничо-збутового потенціалу потребують пошуку шляхів побудови інтегрального показника такої діагностики, який врахував би одночасно усі види виробничих ресурсів підприємства.

Література

1. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : монография / А.Э. Воронкова. – Луганск : Изд-во Восточно-украинского НУ, 2000. – 315 с.
2. Ареф'єва О.В. Економічні засади формування потенціалу підприємства / О.В. Ареф'єва, Т.В. Харчук // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2008. – № 7. – С. 71-76.
3. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия : монография / Е.В. Лапин. – Сумы : ИТД "Университетская книга", 2002. – 262 с.
4. Гришко В.А. Оцінювання та управління інвестиційно-інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)" / В.А. Гришко. – Львів, 2011. – 25 с.
5. Іщук С. Концептуальні засади формування та розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств / С. Іщук // Регіональна економіка : наук.-практ. журнал. – 2005. – № 3. – С. 48-56.
6. Краснокутська Н.С. Потенціал торговельного підприємства: теорія та методологія дослідження : монографія / Н.С. Краснокутська. – Харків : Вид-во Харків ДУ харчування та торгівлі, 2010. – 247 с.

7. Гетьман О.О. Економічна діагностика / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 307 с.

8. Мельник О.Г. Полікритеріальні системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств на засадах бізнес-індикаторів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.00.04 – "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)" / О.Г. Мельник. – Львів, 2010. – 48 с.

Емельянов А.Ю., Петрушка Т.А., Высокый А.Л. Диагностика ресурсного обеспечения как фактор формирования производственно-сбытового потенциала предприятий

Установлены составляющие части системы диагностики ресурсного обеспечения хозяйственной деятельности предприятия. Определена сущность диагностики ресурсного обеспечения предприятия и выделены ее виды в зависимости от целей ее проведения. Разработан метод диагностики эффективности ресурсного обеспечения деятельности предприятия, применение которого позволяет установить резервы роста производственно-сбытового потенциала хозяйствующего субъекта.

Ключевые слова: предприятие, деятельность, диагностика, система, ресурсное обеспечение, производственно-сбытовой потенциал, критерий, эффективность.

Emelyanov O.Yu., Petrushka T.O., Vysotsky A.L. A diagnostic of resource support as forming factor of production-disposing potential at the enterprises

Installed components of the diagnostic system resourcing business enterprise. Define the essence of diagnosis resourcing company and highlighted its types, depending on the purpose of its implementation. Developed a method for diagnosing the efficiency of resource support of the company, the use of which enables us to establish reserves growth supply-side entity.

Keywords: enterprise, activity, diagnostics, system, resource maintenance, supply capacity, the criterion efficiency.